

Nerikes Allehanda
Ur recensionsarkivet
Kategori: Bok

Azar Mahloujian
ÄLSKAR DU NÅGON ANNAN?
(Atlas)

Azar Mahloujians första bok *De sönderrivna bilderna* (1995) handlade om flykten och om ankomsten och första tiden i Sverige. Hennes nya bok är en kärlekshistoria. Men samtidigt mycket mera: det är en rapport om det iranska samhället under shahväldets sista år och om dess konvulsioner under revolutionen 1978. Berättaren Shamsi tjänstgör som tolk på en av Migrationsverkets flyktingslussar. Vi rör oss i den välbekanta världen av jäktade tjänstemän, besökstider och byråkrati. Men plötsligt ser Shamsi ett välbekant ansikte bland de köande nykomlingarna. Det förflutna rullas upp. Läsaren flyttas till studentupprorens Teheran och så småningom får man veta att nykomlingen är Shamsis före detta man Nader. Mahloujians tekniska grepp att växla mellan nutid och dåtid fungerar mycket bra. Hon byter från nuets tystnad och förvirring till det levande och vitala i det förflutna, till de ungas möte i den revolutionära kampen och förälskelsen över klassgränserna.

SHAMSI ÄR bara 19 år när hon kommer till Teheran för att studera. Hon tillhör en frisinad medelklassfamilj och får göra sina egna val. Snart sitter hon i polisarrest efter att ha deltagit i studentdemonstrationer. Beskrivningen av hennes möte med Savak har det självupplevdas autenticitet och intensitet. Hon väljer även sin make själv, tvärtemot traditioner: hon tillhör det nya och moderna skiktet. Men det unga äktenskapet prövas hårt: Nader blir fängslad av Savak och försvinner till tortyrkamrarna. Och när paret äntligen förenas igen är han annorlunda och den unga frun älskar honom inte längre. Hon har blivit medveten om att trots sin skenbara frihet lever hon i den traditionella kvinnorollen som gör att hon känner sig utnyttjad och utsugen. Det är dock inte socialt lätt att vilja lämna en man som har lidit i kampen, som är en hjälte: hon blir socialt utstött av deras gemensamma vänner. Shamsis och Naders möte här och nu är platt och försiktig. Nadir grubblar över sin yrkesetik som tolk, vet inte hur hon skall förhålla sig. När Shamsi till sist bryter sin yrkesroll och blir en individ leder deras slutliga famntag dock ingenstans. "Det är bäst så. Var och en måste leva sitt eget liv", tänker Shamsi när hon får veta att Nadir flyttas till en annan förläggning.

BOKEN SLUTAR i ett existentiellt ingenmansland. Shamsis och Naders möte i Sverige får mig att tänka på de älskandes möte i Orwells 1984. De hade förrätt varandra och när de träffades igen fanns det ingenting kvar. Vad har då Nader och Shamsi? Även efter skilsmässan skyndar sig Shamsi att varna Nader när polisen söker honom. Hon förråder honom inte i Sverige heller - han har kommit under ett falskt namn. Det finns fortfarande en solidaritet mellan dem, och en vemodig vetskap om förgängligheten och tiden. I böcker som beskriver invandrarkvinnornas liv i hemlandet och Sverige finns det ofta ett emancipatoriskt perspektiv. Dock inte här: Shamsi representerar redan i Iran den västerländska "moderniteten": hon gör abort mot mannens vilja och initierar en skilsmässa när hon känner sig känslomässigt sviken. Vi får inte veta hur hon kom till Sverige och ser inte heller att mötet med Sverige skulle ha förändrat henne nämnvärt. Hennes klassperspektiv är kanske nu ett annat när hon inte längre tillhör den burgna iranska medelklassen utan har förpassats till det för etniska svenskar ofta ansiktslösa invandrarkollektivet. Nader förblir ganska anonym genom hela boken, han är mera en representant för kategorin revolutionära hjältar än en levande individ. Boken lever starkast genom beskrivningar av det iranska samhället och människornas villkor i shahens Iran under dess allra sista år. Och det är där Shamsi också är av kött och blod. I nutidens Sverige har hon börjat blekna. Eller kallas det för anpassning?

MAIJA NIITYMÄKI
(2002-10-31)